

LIETUVOS ARKLIŲ AUGINTOJŲ ASOCIACIJA

**LIETUVOS JOJAMŪJŲ PONIŲ
VEISIMO PROGRAMA**

**2020 m.
Bendoriai, Vilniaus raj.**

1. TURINYS

1. TURINYS.....	2
2. ĮVADAS.....	3
3. LIETUVOS JOJAMŪJŲ PONIŲ VEISIMO TAISYKLĖS.....	4
Tikslas.....	4
Auginimo sritis ir populiacija.....	4
Lietuvos Jojamųjų ponių standarto (modelio) apibrėžtis	5
Licencijavimas	5
Apvaisinimas.....	6
Ataskaitų teikimas.....	6
Žirgų vardai.....	6
Spalvos.....	7
Žymės.....	7
Kilmės patvirtinimas	7
Nuosavybės perdavimas.....	7
Identifikavimas	7
Importuotų žirgų naudojimas	8
4. LIETUVOS JOJAMŪJŲ PONIŲ VEISLĖS KILMĖS KNYGOS NUOSTATAI.....	9
Bendrosios nuostatos.....	9
Kilmės knygų tvarkymas	9
Kilmės pažymėjimas	11
Baigiamosios nuostatos.....	12
5. LIETUVOS JOJAMŪJŲ PONIŲ VEISLĖS VERTINIMO PRINCIPAI IR TAISYKLĖS.....	13
Vertinimo metodika	13
Vertinimo kriterijai	15
Tipo vertinimas	15
Eksterjero vertinimas	15
Judesių vertinimas.....	15
Bendras įspūdis	16
Vertinimas pagal palikuonių kokybę.....	16
KUMELIUKO VERTINIMO LENTELĖ.....	18
ŽIRGO VERTINIMO LENTELĖ.....	19

2. ĮVADAS

Poniais vadinami mažo ūgio (iki 147 cm) žirgai. Nors kai kurių ponių veislių žirgų ūgis nesiekia net 1 metro. Tokių kaip Falabella ponių ūgis yra 71–86 cm. Itin populiarių Šetlando ponių ūgis yra 90–105 cm. Tuo tarpu Vokietijos jojamųjų ponių ūgis yra 138–147 cm. Ponių paskirtis yra plati: juos gali joti ar vadelioti visiškai maži vaikai, jie gali būti naudojami kaip laisvalaikio žirgai ar sodybų puošmena. Ant didesnių jaunieji raiteliai gali startuoti įvairiose varžybose, lenktynėse.

Iš Lietuvoje veisiamų arklių veislių, ponių ūgio standartus atitinka žemaitukų, bei smulkesni stambiųjų žemaitukų veislės žirgai.

Lietuvoje laikomi Apaloosa, Šetlando, Vokietijos jojamųjų ponių, DK Fjord, Velso bei kitų veislių poniai. Be abejo, dalis jų susilaukia palikuonių, tačiau jie registruojami kaip vietiniai poniai. Dažniausiai ir be kilmės.

Lietuvos arklių augintojų asociacija (toliau – LAAA) mano jog iš Lietuvoje gimusių, bei ponių ūgio standartus bei kitus standarto kriterijus atitinkančių kumeliukų yra tikslinga sukurti Lietuvos Jojamųjų ponių veislę, kadangi Lietuvoje mažieji arkliukai registruojami vietiniais poniais. Kadangi registraciją vietiniams arkliams atlieka veterinarijos gydytojai, todėl dažniausiai nėra nurodoma arklių kilmė, nėra vedama jų apskaita. Dėl „tuščios“ kilmės lentelės dalies pirkėjų akyse krinta ir jų vertė, jie laikomi mažiau vertingais, vietinis arklys, daugelio nuomone, yra mažavertis. Ponių augintojai nori, kad į žirgo pasą būtų įrašoma pilna jų kilmė ir jų augintiniai būtų priskiriami konkrečiai veislei, vedama tvarkinga jų apskaita.

Sportiniams poniams yra didelis poreikis - jie labai tinkami vaikų ir paauglių jojimo sportui ugdyti gerus sportininkus nuo mažens, kai vaikai patys imliausi. Visame pasaulyje yra tokia praktika, kuri pasiteisino ir todėl norime sukurti mažų arklių veislę, kuri būtų tinkama nuo vaikų iki paauglių, ugdant ateities garsius sportininkus.

3. LIETUVOS JOJAMŪJŲ PONIŲ VEISIMO TAISYKLĖS

Tikslas

1. Veisimo programos tikslas yra iš Lietuvoje auginamų ponių ūgio (iki 147 cm) standartus atitinkančių žirgų, kryžminimo būdu sukurti Lietuvos Jojamųjų ponių veislę.
2. Arklių vertinimą atlieka veislininkystės institucijos (asociacijos) sudaryta ekspertų komisija.

Auginimo sritis ir populiacija

Lietuvos Jojamųjų ponių auginimo teritorija apima visa Lietuvos Respubliką.

Kuriant Lietuvos Jojamųjų ponių veislę gali būti panaudoti šių veislių arkliai:

- Appaloosa;
- Šetlando poniai;
- Vokietijos klasikiniai poniai;
- Vokietijos jojamųjų poniai;
- Olandijos poniai;
- Danijos sportinių poniai;
- DK Fjord;
- Velso poniai;
- Arabų;
- Grynakraujų jojamųjų;
- Lietuvos jojamųjų;
- Trakėnų;
- Žemaitukų;
- Stambiujų žemaitukų;
- Vietinių ponių.

Šios veislės pasirinktos dėl jų sugebėjimo gyventi mažiau derlingose Lietuvos žemėse (ypač Rytų Lietuvoje, kur smarkiai išaugęs vaikų jojimo populiarumas ir, ypač mažais žirgeliais), nedidelio pašarų kiekio poreikio ir geros adaptacijos Lietuvoje. Taip pat dėl jų didelio populiarumo, paklausos bei geros eksporto kainos. Kuriant Lietuvos sportinių ponių veislę norime paimti gerąsias savybes, todėl pvz.: pasirinkti Velso poniai dėl jų palankaus ir gero charakterio, Vokietijos sportiniai ir klasikiniai poniai pasirinkti dėl ypatingai gerų sportinių savybių ir jų šoklumo, olandų poniai dėl jų temperamento, universalumo ir eksterjero, Žemaitukai dėl jų išvermingumo, gerų sportinių savybių ir pan. Visos šios arklių veislės auginamos Lietuvoje ir jų savininkai sutiktų

dalyvauti veisimo programoje. vykdančią atitinkamą veisimo programą

Lietuvos Jojamųjų ponių standarto (modelio) apibrėžtis

Spalvos: bėra, sarta, juoda, širma, juodbėra, apalūza, kerša, palomino, dereša, pelėka.

Ūgis: Lietuvos Jojamieji poniai pagal ūgį skirstomi į 3 grupes:

I grupė iki 100 cm, II grupė 101–135 cm, III grupė 136–147 cm.

Tipas: Lietuvos jojamieji poniai turi elegantišką, harmoningą arklio išvaizdą. Eržilai ir kumelės turi lyčiai tipišką išvaizdą. Nepageidautina grubi, gremėzdiška išvaizda, grubi galva, neišskūs kontūrai, purūs sąnariai ir nebūdinga lyčiai išvaizda.

Kūno sudėjimas: Lietuvos poniai turi harmoningą kūno sudėjimą. Tai yra: vidutinio ilgio, galvos link smailėjantį kaklą, ilgas lengvai nuleistas, raumeningas apvalias strėnas, taip pat harmoningą priekinių, užpakalinių galūnių ir liemens santykį. Poniai yra gana masyvaus kūno, tačiau turi plonas, tvirtas kojas. Energingas temperamentas suteikia šiam žirgui manevringumo, judrumo. Tiesaus profilio, akys išraiškingos, guvios; ausys mažos, stačios, judrios. Ponių kaklas trumpas, platus, raumeningas. Gogas neaukštas, bet žymus, neilgas. Krūtinė plati ir gili. Nugara tiesi ir plati, šonkauliai gerai išlenkti ir ilgi, juosmuo tvirtas ir platus; strėnos gražiai apvalios, normaliai nuleistos, kojos plačios, bet tvirtos ir sausos, be šepetėlių arba jie nedideli. Kanopa nedidelė, beveik apvali, gili. Poniai smalsūs, protingi, draugiški, labai savarankiški.

Judesiai: Lietuvos Jojamieji poniai turi tikslius, ritmingus ir simetriškus judesius (žingsniu – 4 taktai, risčia – 2 taktai, šuoliais – 3 taktai). Galūnių judėjimo kryptis tiesi ir nukreipta į priekį. Judėjimas žingsniu ramus, energingas. Judant risčia pageidaujami laisvi, energingi žirgo judesiai. Judesių kryptis turėtų būti nukreipta į priekį ir kartų į viršų. Eisena lengva, plaukianti, judesiai elegantiški, grakštūs, gera risčia ir šuolis.

Vidinės savybės: Lietuvos Jojamieji poniai yra nekomplikuoti, draugiški, be jokios agresijos, stiprių nervų. Nepageidaujami žirgai su kuriais sunku bendrauti, nervingi, bailūs.

Ponių panaudojimo sritys: veislei veislės viduje; šeimos ūkyje kaip universalus arklys, hipoterapijai, reabilitacijos centruose, vaikų ir jaunimo jojimo klubuose (konkūrams, išjodinėjimui, lenktynėms, dresūrai, važnyčiojimui), žirgų varžybose (konkūruose, dailiajame jojime, karietinio ir figūrinio važiavimo varžybose), kaimo turizmo sodybose, ekologiniuose ūkiuose, šeimos ūkiuose, nacionaliniuose parkuose bei muziejuose.

Licencijavimas

Licencijavimas yra LAAA nutarimas panaudoti eržilą veisimo programoje. Kompetentinga vertinimo komisija įvertina eržilus LAAA organizuojamuose vertinimuose. LAAA Valdyba

atsižvelgdama į vertinimus licencijuoja eržilus, tinkamus pasiekti veisimo programos tikslus.

Licencijavimo rezultatai skelbiami viešai LAAA interneto svetainėje.

Eržilo licencija gali būti atšaukta jei atsirado arba išryškėjo liga dėl kurios jis negali būti naudojamas veislei.

Apvaisinimas

Apvaisinimo būdai:

1. Kontroliuojamas kergimas;
2. Dirbtinis apvaisinimas;
3. Nektroliuojamas kergimas;
4. Embrionų transplantacija.

Per metus laiko gali būti užregistruojamas tik vienas vienos kumelės atvestas kumeliukas, išskyrus atvejus kai gimsta dvyniai.

Ataskaitų teikimas

Kai kumelė apvaisinama, eržilo savininkas išduoda kumelės kergimo pažymėjimą.

Pažymėjime nurodoma kumelės vardas, veislė, registro (KK) Nr., kumelės savininkas, eržilo vardas, veislė, registro (KK) Nr., eržilo savininkas, visos kergimo (sėklinimo) datos. Jeigu kumelė buvo kergiama nekontroliuojamu kergimu, įrašoma eržilo paleidimo į bandą ir išėmimo iš bandos datos.

Gimus kumeliukui, kumelės savininkas arba laikytojas per 7 dienas užpildo kumeliuko atvedimo liudijimą. Išryškėjus žymėms, bet ne vėliau kaip iki einamųjų metų pabaigos (arba prieš kumeliuko perkėlimą į kitą laikymo vietą) kumeliuko savininkas arba laikytojas turi kreiptis į paslaugų teikėją dėl kumeliuko paženklavimo mikroschema ir AŽ-1 formos užpildymo.

Kiekvienais metais gimę kumeliukai gyvūno savininko arba laikytojo privalo būti ženklinti mikroschema ir registruoti savo laikomus arklinių šeimos gyvūnus iki gyvūno atvedimo metų gruodžio 31 d. arba per 6 mėn. nuo atvedimo dienos, atsižvelgdamas į tai, kuri data yra vėlesnė.

Žirgų vardai

Kumeliukai, privalo turėti vardus prieš įregistravimą į kilmės knygą. Vardas negali būti patvirtintas, jei jis gali sukelti nepatogias situacijas arba yra nepriimtinas dėl socialinių ar religinių motyvų.

Registruojant ir įrašant kilmės knygą importuotus arkliams draudžiama suteikti naujus vardus. Išimtis daroma tik vieninteliu atveju – jeigu importuoto arklio vardo reikšmė naujoje šalyje nepriimtina dėl socialinių ar religinių priežasčių. Šiuo atveju importuojančios bei eksportuojančios

šalių kilmės knygų vedimo specialistai turi susitarti dėl vardo pakeitimo. Naujas vardas turėtų būti įrašytas ir gimtojoje arklio kilmės knygoje, šalia jo senojo vardo.

Spalvos

Pagrindinės spalvos priimtose Lietuvos poni veislės žirgams yra: bėra, sarta, juoda, širma, juodbėra, apalūzų, kerša, palomino, dereša, pelėka

Žymės

Žymių aprašymą turi atlikti kvalifikuotas specialistas. Žirgo žymių piešinys ir žodinis aprašymas turi sutapti.

Visos baltos odos dėmės su po jomis esančia rausva oda turi būti pažymėtos. Plaukų verpetai žymimi kryželiais. Įgytos žymės, pvz. įdagai (išaldyti) ženklai arba neišnykstantys randai rodyklėmis.

Kilmės patvirtinimas

Kraujo testai arba DNR atliekami identifikuojant arklius privalomi šiais atvejais:

1. Dirbtinio kumelės apvaisinimo atveju;
2. Embriono transplantavimo atveju;
3. Esant neįprastai kumelingumo trukmei (daugiau kaip 380 dienų arba mažiau kaip 280 dienų);
4. Importuojant kumelingą kumelę.
5. Kilmės patikrinimo testai atliekami visiems eržilams, įrašomiems į kilmės knygas ir 5 proc. kiekvienais metais gimusių kumeliukų. Kilmės patikrinimo testai atliekami ginčytiniais atvejais siekiant identifiikuoti arklius.

Kraujo testai nedaromi jaunesniems kaip 4 savaičių kumeliukams.

Nuosavybės perdavimas

Visi nuosavybės pasikeitimai turi būti oficialiai užfiksuoti. Perkant ar parduodant surašomas pirkimo – pardavimo aktas, pasirašytas pirkėjo ir pardavėjo, perduodamas LAAA. Dokumente turi būti nurodytos pirkėjo / pardavėjo pavardė, vardas, gyvenamoji vieta, asmens kodas ir parašas.

Savininko pasikeitimą patvirtina LAAA vadovas arba jo įgaliotas asmuo.

Identifikavimas

Identifikavimą atlieka kvalifikuotas asmuo, turintis patirties šioje srityje.

Identifikavimo metodai:

1. Identifikavimas pagal amžių, lytį ir žymes:
 - 1.1. Gimimo data turi būti užrašyta labai tiksliai: diena, mėnuo, metai. Lytis gali būti:

eržilas, kastratas, kumelė.

1.2. Žymes turi aprašyti asmuo turintis licenciją bei atitinkamą patirtį. Aprašymas daromas betarpiškai apžiūrint arklį.

2. Identifikavimas pagal mikroschemą:

2.1. Šia procedūrą turi atlikti tik kvalifikuotas paslaugų teikėjas. Gali būti naudojami tik ISO 11784 ir ISO 11785 standartus atitinkantys mikroschemos.

2.2. Visi kumeliukai privalomai turi būti paženklinami mikroschemomis prieš juos registruojant.

Pirminis identifikavimas atliekamas per 7 dienas nuo kumeliuko gimimo.

Importuotų žirgų naudojimas

Lietuvos Jojamųjų ponių veislės tobulinimui galima naudoti importuotų Veisimo programoje numatytų veislių žirgus. Dėl tokių žirgų įrašymo į kilmės knygą sprendžia LAAA Valdyba.

4. LIETUVOS JOJAMŪJŲ PONIŲ VEISLĖS KILMĖS KNYGOS NUOSTATAI

Bendrosios nuostatos

1. Veislinių arklių kilmės knygų nuostatai (toliau – nuostatai) parengti vadovaujantis Lietuvos Respublikos gyvulių veislininkystės įstatymu, kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais, reglamentuojančiais arklių veisimą, tapatybės nustatymą, registravimą, veislinės vertės nustatymą ir kilmės knygų tvarkymą.
2. Lietuvos Jojamųjų ponių kilmės knygą tvarko žemės ūkio ministro įsakymu Lietuvos arklių augintojų asociacija, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (toliau – ŽŪIKVC) informacinės sistemos duomenų bazėje.
3. Į kilmės knygas įrašomi arkliai, atitinkantys nuostatų reikalavimus.
4. Arklio veisėju (augintoju) pripažįstamas:
 - 4.1. kumelės (t. y. motinos) savininkas arba nuomotojas kergimo (apsėklinimo) metu;
 - 4.2. kumelės savininkas arba nuomotojas kumeliuko atsivedimo metu.

Kilmės knygų tvarkymas

5. Kilmės knygų duomenis kaupia, sistemina, saugo ir ataskaitas teikia ŽŪIKVC.
6. Arklio veisėjas yra atsakingas už pirminių duomenų teisingumą. Pripažintų veislininkystės institucijų atsakingi asmenys, turintys suteiktą ŽŪIKVC prisijungimo prieigą, turi teisę koreguoti, pakeisti duomenis, suvesti arklių vertinimo duomenis ir ekspertų–vertintojų komisijos sprendimo pagrindus įrašyti arklį į tam tikrą kilmės knygos skyrių.
7. Lietuvos Jojamųjų ponių kilmės knyga suskirstyta į: eržilų ir kumelių pagrindinius I, II, III ir papildomus skyrius.
8. Į kilmės knygos pagrindinį I skyrių įrašomi eržilai:
 - 8.1. kurie vertinimo komisijos įvertinti daugiau nei 7 balais ir pripažinti tinkamais Lietuvos jojamųjų ponių veisimo programos tikslams pasiekti;
 - 8.2. kurių abu tėvai buvo ar gali būti įrašyti į kilmės knygos pagrindinį skyrių.
9. Į kilmės knygos pagrindinį II skyrių įrašomi eržilai:
 - 9.1. kurie vertinimo komisijos įvertinti daugiau nei 6 balais, bet mažiau nei 7 balais ir kurie galės būti pripažinti tinkamais pagal sportinius rezultatus Lietuvos Jojamųjų ponių veisimo programos tikslams pasiekti;
 - 9.2. kurių tėvas buvo arba gali būti įrašytas į pirmąjį, o motina – į ne žemesnį kaip antrąjį kilmės knygos skyrių.
10. Į kilmės knygos pagrindinį III skyrių įrašomi eržilai:

- 10.1. Eržilai, neatitinkantys kilmės knygos I ir II skyrių reikalavimų.
- 10.2. neįvertinti importuoti eržilai (šiuose skyriuose turi būti įrašyta importuotų žirgų gimimo vieta, registracijos duomenys iš eksportavusios šalies kilmės knygos bei kilmės aprašymas).
11. Į kilmės knygos pagrindinį I skyrių įrašomos kumelės:
 - 11.1. vertinimo komisijos įvertintos daugiau nei 7 balais ir pripažintos tinkamais Lietuvos jojamųjų ponių veisimo programos tikslams pasiekti;
 - 11.2. kurių tėvas buvo arba gali būti įtrauktas į pirmąjį, o motina – mažiausiai į antrąjį skyrių.
12. Į kilmės knygos pagrindinį II skyrių įrašomos kumelės:
 - 12.1. naudojamos veisimo programoje ir atitinkančios minimalius reikalavimus, bet nesurinkusios pakankamo balų skaičiaus, kad būtų įrašytos į pirmąjį skyrių;
 - 12.2. kurių tėvas buvo įrašytas į pirmąjį, o motina – mažiausiai į III skyrių.
13. Į kilmės knygos kumelių pagrindinį III skyrių įrašomos kumelės:
 - 13.1. Kumelės, neatitinkančios kilmės knygos I ir II skyrių reikalavimų.
 - 13.2. neįvertintos importuotos kumelės (šiuose skyriuose turi būti įrašyta importuotų žirgų gimimo vieta, registracijos duomenys iš eksportavusios šalies kilmės knygos bei kilmės aprašymas, taip pat turi būti įrašytos ir įvežtos kumelingos kumelės).
14. Privalomieji kiekvieno eržilo ar kumelės aprašymo kilmės knygoje duomenys:
 - 14.1. žirgo vardas;
 - 14.2. registracijos Nr.;
 - 14.3. lytis;
 - 14.4. spalva ir žymės;
 - 14.5. gimimo data;
 - 14.6. veisėjo, savininko ir laikytojo vardai, pavardės / pavadinimai ir adresai;
 - 14.7. jei žinoma, keturių protėvių kartų duomenys (vardas, registracijos Nr., gimimo data, veislė, įvertinimas);
 - 14.8. eksterjero įvertinimas;
 - 14.9. darbingumo patikrinimo rezultatai;
 - 14.10. kilmės patikrinimo įrašai;
 - 14.11. įrašai apie sprendimus ir jų pakeitimus kilmės knygoje;
 - 14.12. visų registruotų palikuonių sąrašas.
15. Kilmės patikrinimo testai atliekami visiems eržilams, įrašomiems į kilmės knygas ir 5 proc. kiekvienais metais gimusių kumelių. Kilmės patikrinimo testai atliekami ginčytiniais atvejais

siekiant identifikuoti arklius.

16. Jeigu Lietuvoje yra tvarkomos kelios giminingų veislių populiacijos skirtingoms veislininkystės institucijoms priklausančios kilmės knygos, tai eržilai gali būti įrašomi į kelias kilmės knygas.

17. Importuotiems eržilams ir kumelėms bei eržilams, kurių sperma naudojama Lietuvoje, paliekami originalūs registracijos numeriai.

18. Kritusių eržilų ar kumelių palikuoniai gali būti užregistruojami per metus nuo tėvų kritimo.

19. Arkliai, kuriuos prašoma įrašyti į kilmės knygas, turi būti sveiki ir gerai išsivystę.

20. Kilmės knygos leidžiamos pagal pripažintų veislininkystės institucijų vidaus tvarką.

21. Kilmės knygos sudarymo laikotarpis, derantis su veislės kartos intervalu – 7 metai.

Kilmės pažymėjimas

22. Veislinio arklio kilmės pažymėjimas (toliau – kilmės pažymėjimas) – oficialus dokumentas, kuriuo patvirtinama arklio ar embriono tapatybė ir apibūdinama jo kilmė.

23. Kilmės pažymėjimą išduoda pripažinta veislininkystės institucija, žirgo savininko prašymu.

24. Kilmės pažymėjimas suformuojamas ŽŪIKVC duomenų bazėje iš joje esančių kilmės knygos duomenų. Jame nurodoma:

24.1. Pripažintos veislininkystės institucijos pavadinimas;

24.2. žirgo vardas, registracijos Nr., kilmės knygos pavadinimas ir skyrius;

24.3. gimimo data, veislė, lytis, spalva;

24.4. grafinis arklio žymių atvaizdavimas;

24.5. veisėjo, savininko vardai, pavardės / pavadinimai, adresai;

24.6. jei žinoma, keturių protėvių kartų duomenys (vardas, registracijos Nr., gimimo data, veislė, įvertinimas);

24.7. eksterjero ir darbingumo įvertinimas;

24.8. kilmės pažymėjime numatoma vieta keturiems arklio savininkų pasikeitimams, nurodant naujojo savininko vardą, pavardę / pavadinimą, adresą, savininko pasikeitimo datą ir įrašą padariusio įgaliotojo asmens parašą;

24.9. kilmės pažymėjimo išdavimo vieta ir data;

24.10. kilmės pažymėjimą pasirašo veislininkystės institucijos vadovas arba jo įgaliotas kilmės knygą tvarkantis asmuo.

25. Išduotiems kilmės pažymėjimams registracijos numeris suteikiamas automatiškai duomenų bazėje spausdinimo metu.

Baigiamosios nuostatos

26. Iki nuostatų patvirtinimo į kilmės knygas įrašyti eržilai ir kumelės, kurie dabar yra įrašomų arklių protėviai, pripažįstami kaip esantys pagrindiniame kilmės knygos skyriuje.

27. Į kilmės registrą įrašytų arklių bei jų protėvių duomenys iki pripažintų veislininkystės institucijų kilmės knygų įsteigimo iš dalies prilygsta jų įrašymui į Valstybinę kilmės knygą. Jie gali būti įrašomi į kilmės knygos atskirus skyrius, jei jų kilmė atitinka tų skyrių reikalavimus.

28. Kilmės pažymėjimai ir kiti arklių apskaitos dokumentai oficialiai pripažįstami, tik jeigu jie buvo suformuoti ir išduoti naudojantis arklių veislininkystės informacinės sistemos duomenimis, o įsigaliojus nuostatams – pripažintų arklių veislininkystės institucijų, kurių nariams arklys priklauso.

5. LIETUVOS JOJAMŪJŲ PONIŲ VEISLĖS VERTINIMO PRINCIPAI IR TAISYKLĖS

Kiekvienais metais Lietuvos Jojamųjų ponių veislės žirgų genetinei kokybei nustatyti LAAA organizuoja kompleksinius vertinimus, kur vertinamas einamųjų metų prieauglis ir 2,5–3 metų amžiaus eržilai ir kumelės.

Vertinimą atlieka komisija žirgų augintojų ūkiuose. Vertinimo komisiją sudaroma iš 3–5 kompetentingų žirgininkystės specialistų iš kurių paskiriamas komisijos pirmininkas. Vertinimo komisiją sudaro ir tvirtina LAAA valdyba.

Vertinimo renginiai atliekami penkiuose Lietuvos geografiniuose regionuose: šiaurinėje Lietuvos dalyje, pietinėje dalyje, vakarinėje dalyje, centrinėje dalyje ir rytinėje dalyje. Kiekviename regione atliekami atskirai einamųjų metų prieauglio ir 2,5–3 m amžiaus eržilų ir kumelių kompleksiniai vertinimai. Žirgų augintojams pageidaujant, jie savo žirgus gali vertinti ir kitame Lietuvos regione. Regioninių vertinimų rezultatai įrašomi žirgo vertinimo lentelėje ŽŪIKVC duomenų bazėje. Atlikus žirgų vertinimą regionuose LAAA organizuoja finalinius eržilų ir kumelių kompleksinius vertinimus. Finaliniuose vertinime ekspertų komisijos sudėtis gali būti papildyta komisijos nariu iš užsienio. Finalinių vertinimų metu veislei atrinkti eržilai yra licencijuojami. Jeigu finaliniuose bandymuose žirgo įvertinami aukštesniais balais, tuomet ŽŪIKVC duomenų bazėje vertinimų duomenys koreguojami.

Vertinimo rezultatų protokolai atspausdinami ir pasirašomi vertinimo komisijų narių ir varžybų bandymų teisėju. Eržilų ir kumelių kompleksinių vertinimų rezultatai suvedami į Gyvulių veislininkystės informacinės sistemos Arklių veislininkystės posistemį (GYVIS ARVP). Vertinimo rezultatai panaudojami žirgo vertinimo klasei nustatyti ir pagal tai įrašomi į atitinkamus Kilmės knygos skyrius

Vertinimo metodika

1. Pagrindinis vertinimo tikslas yra atrinkti žirgus atitinkančius Lietuvos Jojamųjų ponių veislės standartą (modelį). Į pagrindinį kilmės knygos skyrių bus įrašyti grynaveisliai veisliniai gyvūnai arba skirtingų veislių grynaveislių veislinių gyvūnų palikuonys arba gyvūnai, dėl kurių bus nuspręsta, kad jie atitinka šios naujos veislės savybes ir, kai taikoma, atitiks minimalius produktyvumo reikalavimus, nustatytus veisimo programoje.
2. Iškilus nesutarimams su žirgų savininkais dėl vertinimo, šie gali kreiptis į LAAA Valdybą dėl papildomo vertinimo. Pakartotiniam vertinimui sudaroma nauja komisija, kurioje nėra nei vieno buvusios komisijos nario, išskyrus komisijos pirmininką.
3. Žirgai vertinami pagal kilmę, tipą, išsivystymą, eksterjerą, judesių kokybę, palikuonių

kokybę. Visi vertinimų rezultatai įrašomi į Veislinio žirgo vertinimų lapą.

4. Žirgai vertinami:

4.1. pirmą kartą gali būti vertinamas 6–8 mėn. amžiaus priauglis pagal eksterjerą ir judesius;

4.2. antrą kartą vertinami 2,5–3 metų amžiaus pagal tipą, išsivystymą, eksterjerą ir konstituciją, judesius, darbingumą. Šio vertinimo metu atrenkamos kumelaitės veisimui. Rekomenduojama veisimui naudoti elito ir I klasės įvertinimą gavusias kumelaites. Geriausi eržilai specialių išbandymų metu gavę virš 7 balų įvertinimą, gali būti licencijuojami kergimui. Negavę licencijų eržilai gali būti ruošiami sekančiam išbandymui 3,5–4 metų amžiuje;

4.3. Trečią kartą vertinami specialiuose išbandymuose 3,5–4 metų amžiaus eržilai. Geriausi gali gauti licencijas kergimui;

4.4. Paskutinį kartą vertinami eržilai ir kumelės sulaukę palikuonių pagal jų kokybę.

5. Pagal palikuonis įvertinti eržilai, gavę elito klasės įvertinimą, toliau veisimui naudojami be apribojimų. Kumeles, įvertintas pagal palikuonis žemiau I klasės reikalavimų, toliau veisimui naudoti nerekomenduojama;

6. Žirgai vertinami 10 balų sistema: 10 – puikiai, 9 – labai gerai, 8 – gerai, 7 – pakankamai gerai, 6 – vidutiniškai, 5 – žemiau vidutinio, 4 – patenkinamai, 3 – nepatenkinamai, 2 – blogai, 1 – labai blogai;

7. Žirgai pagal įvertinimo balus skirstomi į klases: elito, I ir II klasės. Žemesnės vertės nei I klasės žirgus veisimui naudoti netikslinga.

8. Žirgai vertinimui turi būti paruošti. Vertinama gerai apšviestoje aikštelėje. Ekspertai išmatuoja kūno matmenis, įvertina eksterjerą, konstituciją, tipingumą, judesių taisyklingumą, žirgui stovint, judant žingsniu, bei risčia, iš priekio, užpakalio ir abiejų šonų.

9. Natūralūs judesiai vertinami bėgant risčia ir šuoliais, šuolių jėga ir kokybė vertinami žirgui laisvai bėgant šokdinimo aikštelėje arba manieže.

10. Veislinių žirgų vertinimo lapai pildomi 2 egzemplioriais, kurių vienas saugomas asociacijose, kitas perduodamas žirgo savininkui. Vertinimo rezultatai perkeliama į duomenų bazę ir kilmės knygą.

11. Nevertinami žirgai, turintys ydas: kaupą, špatą, kurbą, švilpiančią pridusimą, priekandą, pikti, nervingi, nepasiduodantys dresūrai, albinosai, taip pat eržilai su kriptorchizmu.

Vertinimo kriterijai

Pagrindiniai veisimo programoje naudojami žirgų atrankos kriterijai yra:

- Tipas;
- Eksterjeras;
- Judesių kokybė (darbingumas);
- Charakteris;
- Palikuonių kokybė.

Tipo vertinimas

Atrenkamų Lietuvos poni žirgų veislės kūrimui tipingumas veislei vertinamas balais pagal atitikimą pageidaujama poni žirgo tipui.

Eksterjero vertinimas

Vertinant eksterjerą ir konstituciją, vertinama atskiros kūno dalys, ar požymiai pagal grupes: I grupė – galva, kaklas, liemuo, gogas, mentė, krūtinė, strėnos; II grupė – galūnės;

Vertinant eksterjerą ir konstituciją, ypatingas dėmesys kreipiamas į tuos paveldimus trūkumus ir ydas, kurie įtakoja tipą, bendrą žirgo išvaizdą, jėgą, judesius šoklumą. Nereikia kreipti dėmesio į traumas – jos nepaveldimos.

Pagrindinės žirgų ydos:

1. Kaupa – antkauliai apynagės sąnario srityje, dažniau atsirandantys ant priekinių galūnių. Kaulinės išaugos pažeidžia sąnarį, kartais sujungia jo paviršius, todėl sąnarys tampa nejudrus. Žirgui judant, kaupa sukelia skausmą ir verčia šlubuoti.
2. Špatas – chroniškas kulno sąnario uždegimas ir antkauliai vidinėje sąnario pusėje. Koją, ant kurios yra špatas, žirgas kelia trūkčiodamas ir daug aukščiau už sveikąją.
3. Švilpiantis pridusimas – pasunkėjęs kvėpavimas, kai kaušinės kremzlės nenormali padėtis beveik pridengia kvėpavimo gerklę. Tokie žirgai stipriai kvėpuodami įtraukia orą su švilpesiu.
4. Kurba – sulenkiamosios sausgyslės sustorėjimas apatinėje kulno sąnario dalyje. Sveikas kulno sąnarys su slėсна sudaro tiesią liniją. Esant kurbai, kulno sąnario apačioje pastebimas iškilimas.

Judesių vertinimas

Vertinant žirgus, labai svarbūs yra įgimti aliūrai (žinginė, risčia ir šuoliavimas).

Žinginės demonstravimas aikštelėje leidžia gerai įvertinti žirgą iš visų pusių. Žingsnio taisyklingumas, ilgis, energija, trajektorija, ritmas, elastingumas ir kita vertinama žirgą vedant. Žiūrint iš šono, žirgas turi eiti vienodu, ilgu žingsniu, statydamas koją ant žemės – remtis visu padu

Vertinant risčią, ypatingas dėmesys kreipiamas į risčios taisyklingumą, ilgį, trajektorijos kreivės formą bei aukštį, natūralių judesių elastingumą, laisvumą, lengvumą.

Bendras įspūdis

Vertinama kokį bendrą įspūdį palieka žirgas, įskaitant žirgo tipą, išsivystymą, eksterjerą, judesius bei šoklumą.

Vertinimas pagal palikuonių kokybę

Pagal palikuonių kokybę veisliniai žirgai vertinami ne anksčiau kaip 8 metų

Vertinama pagal palikuonių surinktų balų vidurkį.

Jeigu nuo eržilo įvertinta 5 ir daugiau palikuonių per metus, tuomet blogiausiai įvertintas neįskaičiuojamas.

Eržilai ne mažiau kaip pagal 8 palikuonių gautus per 2–3 kergimo sezonus.

Kumelės ne mažiau kaip pagal 2 palikuonių.

6. REKOMENDACIJOS VEISĖJAMS IR AUGINTOJAMS

- Aktyviai dalyvauti veisimo programoje;
- Tam, kad selekcinis darbas būtų vykdomas efektyviai, veisėjai privalo numatyti konkrečius veisimo planus;
- Reprodukcijai naudoti tik įvertintus eržilus bei kumeles;
- Nelicencijuotų eržilų veisimui nenaudoti;
- Kuo aktyviau pristatyti vertinimams savo išaugintus ir paruoštus arklius;
- Laiku tvarkyti arklių apskaitos dokumentus;
- Su savo arkliais dalyvauti parodose, šventėse ir kituose renginiuose.

LIETUVOS ARKLIŲ AUGINTOJŲ ASOCIACIJA

KUMELIUKO VERTINIMO LENTELĖ

Vertinimo vieta: _____ Vertinimo data : _____

Vertinamo žirgo:

Vardas Lytis Gim. data Reg. Nr. Savininkas

Eil. Nr.	Vertinamas požymis	Balai	Pastaba
1	Tipas		
2	Galva, kaklas		
3	Korpusas		
4	Kojos		
5	Žingsnis		
6	Risčia		
7	Bendras įspūdis		
	Suma		
	Vidurkis		

Pastaba: Vertinama balais: 10 – puikiai, 9 – labai gerai, 8 – gerai, 7 – pakankamai gerai, 6 – vidutiniškai, 5 – žemiau vidutinio, 4 – patenkinamai, 3 – nepatenkinamai, 2 – blogai, 1 – labai blogai.

Komisija:

1. _____
2. _____
3. _____

LIETUVOS ARKLIŲ AUGINTOJŲ ASOCIACIJA

ŽIRGO VERTINIMO LENTELĖ

Vertinimo vieta: _____ Vertinimo data : _____

Vertinamo žirgo:

Vardas

Lytis

Gim.
data

Reg. Nr.

Savininkas

Eil. Nr.	Vertinamas požymis	Balai	Pastaba
1	Tipas		
2	Išsivystymas		
3	Galva, kaklas		
4	Gogas, mentė, krūtinė		
5	Nugara, juosmuo		
6	Strėnos		
7	Priekinės kojos		
8	Galinės kojos		
9	Kanopos		
10	Žingsnis		
11	Risčia		
12	Bendras įspūdis		
	Suma		
	Vidurkis		

Pastaba: Vertinama balais: puikiai – 10, labai gerai – 9, gerai – 8, pakankamai gerai – 7, vidutiniškai – 6, žemiau vidutinio – 5, patenkinamai – 4, nepatenkinamai – 3, blogai – 2, labai blogai – 1.

Vertintojas:
